

NKA Múzeumok Kollégiuma 2023

Állományvédelem, restaurálás valamint állományvédelmi, restaurálási tevékenységhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzése (Altéma kódszáma: 209111/16)

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A Pécsi Egyházmegye textilgyűjteménye megelőző műtárgyvédelmi programja 1.

A Pécsi Egyházmegye muzeális értékű, főpapi ornátusait őrző textilgyűjteményében 2023-ban textilrestaurátor bevonásával kezdődött meg az állomány revízióval egybekötött állapotfelmérése és portalanítása. E munkafolyamat lezárásnak elengedhetetlen része a megvizsgált és átporszívózott műtárgyak megelőző műtárgyvédelem szempontjai szerinti csomagolása. A Pécsi Egyházmegye az NKA 2023-ban meghirdetett Múzeumok Kollégiumi pályázatán a beleltározott állomány közel egyharmadához szükséges csomagolóanyagra igényelt 1.840.000 Forintot, amelyből a testület 700.000 Forint támogatást ítélte meg.

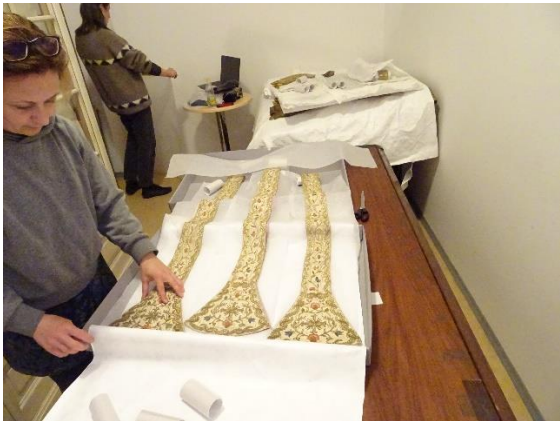
A miseruha-készletek függesztett módon elhelyezett, nagyobb méretű viseleti darabjainak, úgy mint kazulák, dalmatikák, palástok, megfelelő raktározását teszik lehetővé a molinóvászonból varrt ruhatokok. A miseruha-készletek viseleti, de kisebb méretű részei a stólák, manipulusok, infulák, amelyeket savmentes dobozokban helyeztünk el. A kemény kartonból összehajtható dobozok egymásra helyezhetők, s ez jobb helykihasználást tesz lehetővé. A kehelykészlethez tartozó, négyzet alakú kehelyvélumokat ethafoam lapokra rögzítettük, ezzel biztosítva gyűrődés- és törésmentes tárolásukat. A nagyobb mennyiségű molinó és tyvek-anyagot vállfák borításához, a dobozokban elhelyezett textilek közé és köré, valamint ethafoamok fedésére, továbbá teljes csomagolására használtuk fel.

Beszerzett anyagok	Mennyiség
Molinó nyers vászon	125 m
Savmentes dobozok, címketartók	14 db
Ethafoam	10 db
Tyvek	3 tekercs

A pályázati támogatásból megvásárolt csomagolóanyagokkal a főpapi ornátusok legkorábbi, 18. századi darabjai számára – köztük az 1745-ben Franciaországban készült, püspöki címeres ún. Berényi-kazulának – tudtuk biztosítani a megfelelő raktári elhelyezést és a savmentes környezetet. A műtárgyvédelmi munka elvégzéséhez nélkülözhetetlen volt a Pécsi Egyházmegye támogatása, amely vállalta a varratás, továbbá egyéb anyagok és eszközök (akkus kapcsoló, rovarű) költségeit. A Pécsi Egyházmegye textilgyűjteményében megkezdett átfogó muzeológiai és állományvédelmi tevékenységünket 2024 augusztusában kamarakiállítás keretében mutattuk be a közönség számára a Pécsi Püspöki Kincstárban (Pécs, Káptalan utca 6.).

A PÉCSI PÜSPÖKSÉG TEXTILGYŰJTEMÉNYE

A PÉCSI PÜSPÖKSÉGEN ŐRZÖTT textilgyűjtemény anyagának jelentős részét az egykori főpásztorok által készíttetett liturgikus öltözékek, az ún. ornátusok adják. A főpapi asszisztenciával kísért szentmiséken az oltár körül több személy szolgált, továbbá a liturgia egyes részeiben is használtak textileket, ezért egy-egy miseruha-készlet elemeinek száma eléri a harminc, olykor az ötven darabot is. A készletek jellegzetes darabjai: *kazula, dalmatika, pluviálé, stóla, manipulus, kehelyvéltum, burza, palla, gremiálé, infula, oltárvánkosok*, stb.

Alapjuk különféle selymekből, fémszálakból szövött, amelyek önmagukban is díszesek, de tovább gazdagíthatók hímzéssel, csipkével, fémapplikációval. A 18–19. századi ornátusok szövetét többnyire Bécsből vagy Pozsonyból rendelték, és helyi szabómesterre, ún. püspöki szabóra bízták a szükséges darabok szabását és varrását. A 20. századból van példa olyan miseruha-készletre, melyet magyar művész tervezett, Budapesten szőttek, és varrtak meg.

A főpapi miseruhák könnyen beazonosíthatók, ha a szövött felületén vagy a bélésén szerepel a püspök címere. Ilyen gyűjteményünkben BERÉNYI Zsigmond, pécsi püspök (1739–1748) Franciaországban 1745-ben készült miseruhája, amelynek színes, fémszálakkal szövött (*bross/rozott*) brokátselyem hátoldalán látható a híres „mókusos-címer”. Valamint GIRK György, pécsi püspöké (1852–1868), aki a kazula bélésébe varrt címke tanúsága szerint 1867-ben Párizsban varratott miseruhát.

SZÓMAGYARÁZAT

ornátus
miseruha-készlet

kazula
miseruha; korábban harangszabóru, később elői hegedőformájú, gazdagon díszített, papi öltözet

dalmatika
a diakónusok liturgikus viselete; ujjas felsőruha, anyagában, színhében illeszkedik a kazulához és a palásthoz

pluviálé
palást

stóla
Krisztus könnyű igájának jelképe; papok nyakba akasztva viselik

manipulus
eredetileg a bal karra erősített förtőkendő, ma már csak szimbolikus jellemzéssel bír

kehelyvéltum
50–70 cm hosszú stóla, mely az Oltárszentség hordozásakor a pap kezét burkolja

burza
három oldalról zárt tok, melyben például a korporálé (és vászonkendő) tartják

palla
kb. 20×20 cm-es, kemény kehelyfedő

gremiálé
szögletes takaró, melyet a püspök lárdérra temetnek a miseruha kímélése érdekében

infula
kattós csúcsú főpapi fejéjsz, süveg; ünnepi alkalmakon a gyönggyel, arany- és szőtfonóval gazdagon díszített változatát viselik

A „MEGÚJULÁS” ÚTJÁN

Festiszabvány a munka megkezdése előtt.

...közben...

...és után.

A munka első fázisa: állapotfelmérés.

A vörfűt is beájtották.

Végre a dobabán!

Munkában a porzóvá.

